

KENTSEL VE EKOLOJİK
OMURGA OLARAK

MELES ÇAYI

ULUSAL KENTSEL TASARIM
FİKİR PROJESİ YARIŞMASI

JÜRİ DEĞERLENDİRME RAPORU

19.09.2020 - 20.09.2020

1. Ödül - 3 Sıra Numaralı Proje

Projenin farklı katmanlardaki bütünsel kurgusu olumlu bulunmuştur.

Yarışma şartnamesinde tanımlanmış probleme temel yaklaşım eksenlerini tarif eden ve hakim bakma biçimlerini irdeleyen "Manifesto" etkili bulunmuştur.

Proje alanı ve yakın çevresini anlamaya yönelik oluşturulmuş olan etimolojik atlas anlamlıdır. Bu okuma süreci kapsamında üretilen tarihsel dizge ve mekânsal okumalar, havza analizleri ve su yapıları tespitleri önemlidir.

Projenin sahiplendirilmesi, hayata geçirilmesi ve etaplanmasına ilişkin bir örgütlenme modeli olarak Meles Dönüşüm Ajansı (MEDA) önermesi değerlidir.

"Birlikte Gelecek" başlığı altında önerdiği şema ve dörtlü katmanlaşma önerisi geleceğe yönelik uzun erimli projeksiyonun gerçekleşmesine ilişkin önemli bir yol haritası sunuyor olması bağlamında olumludur. Bu kapsamda proje alanında önerdiği bütüncül dönüşüm yaklaşımını mekansal ve sosyo ekonomik analizlere dayandırması ve bu dönüşüm sonrasında üretilen kentsel rantın paylaşımını "kentsel dirençlilik" başlığı altında adil dönüşüm zonları olarak tanımlaması model değerli bulunmuştur.

Meles'i makro ve mikro müdahalelerin bir bileşimi olarak ele alan ve bu hattı bir "Doğal Yaşam Koridoru" kurgulayan yaklaşımı olumludur. Bu kapsamda, makro öneriler ile mikro müdahalelerin eşzamanlılığı olumlu değerlendirilmiştir.

11 Doğa parkından oluşması planlanan "Yaşayan Doğa Parkları Ağı" fikri olumlu ancak bu ağın süreklilik ilişkisine yönelik belirsizlikler olumsuz değerlendirilmiştir.

Meles Çayının farklılaşan kesit tipolojilerine yönelik araştırması olumlu bulunmuştur.

Proje alanı dışında da kentsel anlamda problem alanlarına ilişkin önermeler geliştirmesi olumlu bulunmuştur.

Kentin tarihsel belleğinde ve tarihsel ulaşım izinde önemli bir yeri olan Kervan köprüsüne ilişkin nasıl bir yaklaşım geliştirildiği belirgin değildir.

Projede önerilen teleferik fikri ulaşım kapasitesi ve güzergah bağlantıları açısından abartılı bulunmuştur.

Meles deltasına ilişkin ekolojik farkındalık üretme çabası olumlu bulunmasına karşın bu alanda önerilen yapısal unsurların doğal hayata etkilerinin yeterince irdelenmediği, deltaya önerilen program çerçevesinin alanın ölçeğini aşan bir boyutu olduğu düşünülmüştür.

Menengiç rezerv alanı tanımlaması olumlu bulunmuştur.

Birden fazla alanda önerilmiş olan botanik bahçesi ve endemik türler bahçesi yerine bu önerinin tek noktada bütünleştirilebileceği düşünülmüştür.

Yarışma alanının ekolojik ihtiyacı olarak tespit edilen parçalanmış habitatlar konusunun, doğal yapısı ve bütünlüğü bozulmuş Meles Çayı gövdesinin ve doğal varlığını sürdüren delta ekosisteminin bütünlüğünün korunması gibi hususların projede bütünsel bir omurga yapısı altında değerlendirilmemiştir.

2. Ödül - 5 Sıra Numaralı Proje

Projenin kavramsal çerçevesini oluşturan 'Tohum-Üreteç-Fab' üçlemesi bir sosyal dönüşümü başlatma ve ilerletme, kentsel iyileştirme, insan faktörünü merkeze alma, kentsel ve sosyal örüntüyü beraber ele alması açılarından olumlu bulunmuştur. Projenin sosyal dönüşümünü tetikleyecek omurga örgütlenmesi olarak ele alınan 'Akademi Meles' fikri başarılıdır. Kentsel ve sosyal dönüşümün aşağıdan yukarıya doğru işleyecek şekilde kurgulanmış olması olumlu olmakla birlikte, projenin kentin çok katmanlı yapısı ile yüzleşmiyor oluşu eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

'Gıda güvenliği, sanatsal dönüşüm, restorasyon ve rehabilitasyon' kavramlarının metinlere ve tasarımlara yansımaları tutarlıdır.

Bölgeler arası 'Habitat köprüleri' oluşturma, genel olarak doğal alanlara yaklaşım ve delta için üretilen hassas dokunuşlar övgüye değerlidir.

Dere kesitlerinin kent yaşantısını destekleyecek ve zenginleştirecek şekilde ele alınması ve detaylı 'hikayeler' olarak çalışılması olumludur.

Yarışmacı tarafından hayal edilmiş olan Meles Çayına ait su yaşantılarının daha olağan olan susuzluk durumlarına nasıl yanıt vereceğinin ortaya konmaması olumsuzdur.

Görsellerde tarif edilen steril ortamların, projenin ana taşıyıcısı olan toplumsal dinamiklerin yaratması beklenen çeşitliliği temsil etmediği düşünülmektedir.

Kervan Köprüsü ve devamında önerilen yayalaştırma yaklaşımının ulaşım açısından yaratacağı olumsuzlukların yeterince irdelenmediği görülmektedir.

Bölgeye ait olmayan veya yabancı plantatif tercihlerin (Sarıçam, Okaliptus gibi) yer ile ilişkisiz kaldığı, bu durumun ekolojik bütünlüğe zarar verebileceği düşünülmektedir.

Yapılan okumalar olumlu olmakla birlikte mekansal analiz ve verilere dayalı sunulmamış olması, ayrıca verilen odaklar dışında bu analizlere dayalı yeni bölgeleme önerileri ve etaplama(zaman planı) yaklaşımı getirmemesi eleştirilmiştir.

3. Ödül - 10 Sıra Numaralı Proje

Projenin evrilebilen, devingen bir form oluşturmak amacıyla mevcut imar yaklaşımına eleştiri getirmesi ve altıgen modüler bir bölümlenme önerisi olumlu bulunmuştur.

Meles Çayının ekolojik bir süzgeç olarak tariflenmesi ve makro ölçekte mavi-yeşil arayüz olarak konumlandırılması ile kendi kendine yeten, mahalle gibi kavranabilir mekânsal üniteler üzerinden ana omurgayı oluşturuyor olması özgün bulunmuştur.

Önerilerin mekânsal veriye dayalı analitik biçimde sunulması (ör: yeşil alan dağılım, taşkın analizi, engellilerin girebileceği kesintisiz güzergahlar) ve kendi CBS sistemini oluşturup buna dayanarak biçimlendirmesi değerli bulunmuştur.

Ortak yaşam istasyonlarının donmuş bir imge ve peyzaj yerine programatik bırakılmış olması gerçekçi ve uygulanabilir bulunmuştur. Bu istasyonların bölgeyi nasıl dönüştüreceğine dair bir süreç tasarımı olması, etkinin nasıl olacağına dair arayışları heyecan verici bir öneri olarak görülmüştür. Diğer taraftan, istasyonların programatik çeşitlendirme kaygısı ile abartılı çözümlere dönüşmesi eleştirilmiştir (ör: kent içi hobi bahçeleri). Ayrıca, ortak yaşam odağı ve istasyonları (ve dijital ikizi) olumlu olmakla birlikte bu istasyonların işletme modelinin ortaya konmaması da (kullanıcı, güvenlik, sahiplik, bakım-onarım, finansman vd.) önemli bir eksiklik olarak görülmüştür.

Odaklaşma, kolonileşme, yayılma ve etkileşim, kentsel katalizasyon olarak tariflenen dönüşümün ard alanlara sızma stratejisini de içeren ifadelendirmesi değerli bulunmakla birlikte izlenebilir bir örnek üzerinden görselleştirilmemesi ve bütünlüğün takip edilememesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Taşkın ve derinlik analizleri olumlu bulunmakla birlikte bu analizlerin mekânsal kararları nasıl etkilediğine dair yeterli detaya girilmemesi olumsuz bulunmuştur.

Bölgeye ait olmayan veya yabancı plantatif tercihlerin yer ile ilişkisiz kaldığı, bu durumun ekolojik bütünlüğe zarar verebileceği düşünülmektedir.

Meles Çayına yönelik suyun temizlenmesi senaryosu olumlu bulunmakla beraber su kenarı ve odaklarda önerilen yapısal unsurlar ölçek ve biçimleniş bakımından sorunlu bulunmuştur.

1. Mansiyon - 4 Sıra Numaralı Proje

Ekolojik yapı ile entegre olan, mekansal adaleti sağlamayı hedefleyen, tarihsel ve kültürel değerlerin yeniden işlevlenmesi, ekolojik yeniden uyandırma (etki azaltma, ekolojik ıslah ve ekolojik restorasyon ile) bütünsel bakışı ve odak alan sınırlarından bağımsız olarak tanımlanan başarılı ekolojik planlama bölgelemesi olumlu bulunmuştur.

Kentsel dönüşüme ilişkin etaplama yaklaşımı ve ölçekler arası geçişler başarılıdır.

Habitatları ekolojik köprülerle bağlaması ve delta odağına yönelik önerilen yapısal unsurların doğal yaşamla ilişkisi olumludur.

“15 dakikalık şehir” gibi güncel kentsel tartışmaları yapıyor olması değerli bulunmakla birlikte Meles gibi mekansal kesintilerin yoğun olduğu bir bağlamla ilişkilenebilir yeterince irdelenmemiştir.

Ekolojik anlamda potansiyel taşıyan askeri alanlar ve kentsel dönüşüm alanlarına yönelik senaryo ve etaplama önermesi olumlu değerlendirilmiştir.

Tüm Meles omurgasını planlama bölgelerine ayırması ve bu bölgelere dair müdahale araçları geliştirmesi olumlu bulunmasına rağmen bu yaklaşımın analitik veriye dayanmaması ve alt ölçeklerde sürekliliğinin izlenemiyor oluşu olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Meles Deltasının korunması amacıyla limanın kullanımında “Toplumsal Etki Azaltım Bölgesi” tanımlayarak ekolojik tampon alanı oluşturması değerlidir ancak deltadaki sirkülasyon yoğunluğu ve seyir teraslarının makro düzeydeki stratejik yaklaşım ile çelişmektedir.

Dere kesitiyle ilgili yeterli analitik değerlendirme altyapısının olmaması eleştirilmiştir.

Yarışma alanı sınırları içinde parçalanmış habitatların birbiriyle fiziksel ve sosyo-kültürel ilişkisinin kurulmamış olması olumsuz bulunmuştur.

2. Mansiyon - 7 Sıra Numaralı Proje

Meles çevresinde bulunan dezavantajlı kesimlerin önerilen kamusal alanlar ile buluşturulması ve kentsel adaleti sağlama çabası projenin güçlü yanı olarak değerlendirilmiştir.

Sistemik ve esnek bir dil oluşturma iddiasıyla vadinin mekansal ve programatik bütünleşmesine yönelik geliştirdiği yaklaşım olumlu olmakla birlikte, Meles Çayından ziyade çevresindeki kentsel dokunun bütünleştirilmesine yönelik kurgusal ve strüktürel ele alış sorunlu bulunmuştur. Yere özgü çözümlerinin yeterince irdelenmemiş olması ve Meles Çayına yönelik önerilerin zayıflığı olumsuz değerlendirilmiştir.

Bu strüktürel dilin kentsel hizmet ve servislere ilişkin bütünleyici etkisinin projede yeterince irdelenmediği düşünülmektedir.

Mekansal ve programatik bütünleşmenin ekolojik anlamda izlenememesi olumsuz bulunmuştur.

Geliştirilen yaklaşımın zamansallık boyutunu oluşturan dönemsel etkinlik takvimi fikri olumlu bulunmakla birlikte, bu takvimin alanın çok katmanlılığına cevap vermek konusunda yetersizdir.

Önerilen kurgusal yapının yaşantıya entegrasyonu, yönetsel anlamda aidiyeti ve sürdürülebilirliğine yönelik fikirler yeterince ele alınmamıştır.

Delta bölgesinde önerilen yapısal unsurlar doğal hayata olumsuz etki etmektedir.

3. Mansiyon - 11 Sıra Numaralı Proje

Yeşildere caddesi üzerinde önerdiği iki ekolojik köprü/kentsel teras, bölgeler arası yaya ve bisiklet erişimini sağlaması açısından önemli bulunmuştur.

Ekolojik omurgayı koruyacak şekilde minimum müdahale önermiş olması, ekosistemin işlev ve niteliğini geliştirmeye yönelik öneriler sunması olumludur.

Projenin ulaşım önerisi ve bu kapsamda trafik yükünü Buca-Bornova yönüne kaydırarak bölgenin taşıt yükünü hafifletmek ve Meles'e belirli bakı noktaları oluşturması olumlu bulunmuştur.

Plan ölçeğinin gerektirdiği detayların mekansal tasarıma yansımaması eleştirilmiştir.

Meles Deltası içindeki adalaşma önerisi olumlu bulunmakla birlikte korumaya ilişkin bir strateji önermiyor oluşu, biçim ve büyüklüğe dair kararların dayanaklarının yeterince irdelenmemiş olması olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

4. Mansiyon - 1 Sıra Numaralı Proje

Yaşayan laboratuvar fikri olumludur. Buna ek olarak Sümerbank, Tabakhane, Beyazevler önerilerinin de (kent mutfağı, kent bostanları) kente değer katacağı düşünölmektedir. Bununla birlikte program anlamında belirli bir tema hissedilmek ile birlikte programın mekana belirli bir sistematik olmadan serpiştirilmiş olması, tekil müdahaleleri barındırması, yer seçimi ve ölçek konusunda sorunların olduğu düşünölmektedir.

Programında yarışma amaçlarında belirlenen eksnelere yönelik önerilerde kapsamlı ve tutarlı öneriler olsa da bunlar içinde abartılmış ve yerle ilişkilenmeyen (Kadifekale ve Şehitler Korusu'nda üzüm bağları, ekosistem pavyonları) önerileri olumsuz bulunmuştur.

Trafik yolu üzerinde önerilmiş olan ekolojik koridor fikri olumlu görölmesine karşın jeolojik sakıncalı alanda olması nedeniyle gerçekçi bulunmamıştır.

Ekolojik anlamda önermiş olduğu bütönlük olumlu karşılanmakla birlikte, kentsel mekana ilişkin önerilerde net olarak ifade edilememiştir.

Mühendislik anlamında suyun planlanmasına ilişkin öneri geliştirilmemiş olması olumsuz değerlendirilmiştir.

Bitkisel önerilerinde istilacı türlerin bulunması, doğal ekolojik değerleri güçlendirmek yerine insan müdahalesine açık hale getirmesi olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Tarım ve peyzaja ilişkin bütönlöştirici önerileri (Kadifekale ve Şehitler Korusunda önerilen üzüm bağları) olumlu bulunmakla birlikte, özellikle Şehitler Korusu alanındaki doğal varlıkları dikkate almadan geliştirilen monoköltürel müdahale ölçek dışı bulunmuştur.

Metropolitan ölçeği yansıtan bir mimari dil geliştirilememiş olması olumsuz değerlendirilmiştir.

Üst ölçekte geliştirmiş olduğu ekolojik çerçevenin mekansal kararlar anlamında doğal yapıya ve topoğrafyaya getirdiği sert müdahaleler (ekosistem pavyonları ve yeraltı yaya tüneli gibi) olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

5. Mansiyon - 9 Sıra Numaralı Proje

Ekolojik anlamda bir bütünlük arayışı olumlu görülmele birlikte, alt ölçek çözümlerde fikirler detaylandırılmamıştır.

Etkileşim alanlarında yer alan mekansal niteliğın artırılmasına yönelik geliştirilen bütünleştirici yaklaşım olumlu bulunmuştur.

Alanın ekolojik varlığına olumsuz etkisi olabileceği düşünölen ulaşım önerilerinin yeterince irdelenmediği görölmüştür.

Meles boyunca devam eden ve üst ölçekte bir süreklilik arz eden strüktürün, alt ölçeklerde gerek bağlamla kurduğu ilişki, gerekse tasarım anlamında yeterince irdelenmediği görölmüştür.

Projenin ulaşım master planına katkı olarak öngördüğü otobüs durağı, bisim noktaları gibi öneriler ve raporunda bahsedilen imar planına yönelik taşkın koruma alanına dair yapılaşma koşulları kıymetli olup, Vezirsuyu Kemerlerinin restorasyonuna yönelik önerisi olumlu bulunmuştur.

Deltada önerilen mekansal yaklaşımının alandaki su kuşlarını olumsuz etkileyeceği düşünölmektedir.

Farklı bağlamlara benzer mekansal çözüm önerileri getiriyor oluşu olumsuz değerlendirilmektedir.

Meles Çayı ve Arap Deresi kesişiminde sedimentasyonun körfeze girişini engellemek için yapılan set olumlu bulunmamıştır.

Mevcut kentsel dönüşüm kararlarına alternatif bir dönüşüm yaklaşımı geliştirilmemiştir.

Riskli alanda topoğrafyaya yapılan yoğun müdahaleler olumsuz bulunmuştur.

Elenen Projeler

2 Sıra Numaralı Proje:

Projenin İzmir planlama tarihçesini okuma çabası ve süreç içinde kentsel gelişimin izini sürüyor olması, planlarda gerçekleştirilmeye çalışılan kuzey-güney gelişim koridorunu (Sasalı-Menderes aksı) makro yaklaşımında dikkate alması ve bunu temel alarak 2050 yılına uzatan yol haritası düşüncesi de olumlu bulunmuştur.

Yarışma ana eksenlerinden olan kentsel ekoloji, kent belleği ve mekansal adalet eksenlerine yönelik öneriler eksik ve yetersiz bulunmuştur.

Yol haritasında belirtilen çözümlere dair önerilerin başka yerlerden alınması ve yere dair çözümler üretmemesi eleştirilmiştir.

Projenin en büyük eksikliklerinden biri suya yönelik mühendislik tasarımların olmamasıdır.

Meles ekolojik omurga olarak değil bir ulaşım koridoru olarak düşünülmüştür. Çok farklı ulaşım alternatifleri önerilmekle birlikte ulaşım ana planına entegrasyonu ve uygulanabilirliği sorgulanmıştır.

Şehitler korusundaki yapısal müdahaleler alanın doğal karakteri ile çeliştiği için abartılı bulunmuştur. Meles Delta ve kıyı alanında önerilen plajlar ve yapılar, alan hassasiyeti ile çelişmekte olup yapı/insan yoğunluğunu artırıcı yönde alanın ekolojik yapısına baskı oluşturacağı düşünülmüştür.

Bayraklı yönünde geliştirilen mekânsal öneriler yarışma kapsamının dışında aşırı müdahaleler içermektedir.

Ayrıca ulaşım ana planı öngörülerinin dışında ve taşıt trafiğini özendirici yönde yeni şerit/viyadük ve yollar önerilmesi eleştirilmiştir.

Sakıncalı ve riskli alanların bulunduğu yerlerde yapılan mühendislik yapıları ve ölçekleri abartılı bulunmuştur.

6 Sıra Nolu Proje:

İZ teması üzerinden yapılan kavramsallaştırma çalışmasının söylem gücü kuvvetli olmakla birlikte mekansal karşılıkları yeteri kadar rafine bulunmamıştır.

Önerilen kentsel omurganın yaya-bisiklet öncelikli kesintisiz kurma çabası, bütün Meles koridorunu ekolojik iyileştirme ekseninde biyolojik iyileştirme dere restorasyonu suyun filtreleme süreci açısından ele alması olumlu bulunmuştur.

Projenin temel eksenlerinden olan kentsel adaletten bahsetmesi olumlu olmakla birlikte bu yöndeki çözümler çabaları yetersiz bulunmuştur.

Proje alanın temel işlevsel mantığında ele alınmış olması ve ard alanla ilişkilendirme çabasının bulunmaması eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Kavramsal arka planda vaat edilen izlere dair mekansallaşma önerilerinin tasarım çözümlerine yönelememiş olması eleştirilmiştir. Temsil dili anlamında rafine olmadığı değerlendirilmiştir.

Proje odakları özelinde bakıldığında Meles Delta kısmında önerilen strüktürün konumu ve ölçeği hatalı bulunmuştur. Paradiso ve Şehitler Korusu'na dair önerilerin eklektik ve yeterince gelişmemiş olması eleştirilmiştir.

Riskli/sakıncalı alanlara ilişkin önerilerin inovatif ve çözüm odaklı yaklaşım içermiyor olması eleştirilmiştir.

8 Sıra Numaralı Proje:

Projenin biyofili, peyzaj şehirciliği, yeşil koridor kavramları üzerine kurgulanması, anahtar bir strateji çalışması olması başarılı ve bu ana kurguya dair yarışmacılardan beklenen dört ana eksenle stratejilere dönüştürülmesi olumlu bulunmuştur.

Üst ölçekte, Meles ekolojik omurgasının çeper, odak ve eşikler üzerinden mekânsal kurgusunun şematize edilmesi, verilen odak alanların birbirini izleyen ekolojik duraklar olarak değerlendirilmesi olumludur.

Proje üst ölçekte programatik bir kurgu oluşturmakla birlikte alt ölçeğe gelindiğinde ana eksenlere dair stratejilerin (kentsel adalet vb.) mekânsal yansımaları okunamamaktadır.

Topoğrafya, yer, morfoloji ilişkisinin kurgulanmamış olması ve 3. boyuttaki yansımalarının ifade edilmemesi eleştirilmiştir.

Odak alanlar özelinde; doğal alanlara daha ölçülü müdahalelerde bulunulmuş olması olumlu karşılanmakla birlikte önerilerin yetersiz kalması ve sorunlara çözüm üretmede rafine olmaması eleştirilmiştir. Şehitler Korusu için geliştirilen floristik uygulamaların alanın doğal niteliği ile çelişiyor olması eleştirilmiştir. Ayrıca, odak alan tasarımlarında sunum ifade dilinin derinlemesine açıklayıcı ifadeler geliştirmiyor olması olumsuz bulunmuştur.

Projenin zaman kurgusu ve etaplama önerisinin bulunmaması ayrıca olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Kentsel ve Ekolojik Omurga Olarak

Meles Çayı Ulusal Kentsel Tasarım Fikir Projesi Yarışması

17 Ocak 2020

melesyarisma.izmir.bel.tr

melesyarisma@izmir.bel.tr